

KURULUŞUNDAN II. MEŞRUTİYET'E KASTAMONU VİLAYETİ'NDE DUYUN-I UMUMİYE İDARESİ (1882-1908)

Abdülkadir ERÇİN*

ÖZ

Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıla gelindiğinde giderek derinden hissetmeye başladığı mali bunalım devleti yeni önlemler almaya itti. Daha önce ekonomik bunalımlarda İltizam, esham, tahvil ve Galata bankerleri vasıtasıyla iç borçlanma yoluna giden Osmanlı Devleti 1853-1856 Kırım Savaşı sırasında ilk kez dış borçlanma yoluna başvurdu; ancak bu dış borçlanmayı diğer borçlanmalar izledi. Böylelikle devlet, borçlarının faizini ödemek için bile borçlanır hale geldi. Osmanlı ekonomisi krizden ziyade mali iflasa sürüklenmeye başladı. Bu noktada Avrupalı devletler kendi alacaklarını temin etmek isteyince 1881 yılında yapılan anlaşma ile Duyun-ı Umumiye İdaresi kuruldu. İdarenin kurulması ile Tuz inhisarı ve Alkollü içeceklerin vergisi başta olmak üzere, ipek öşürü tütün öşürü ve çeşitli diğer çeşitli vergi gelirleri Duyun-ı Umumiye İdaresine bırakıldı. Tütün gelirleri daha sonra anonim bir şirket olan Tütün Reji İdaresine devredildi. Avrupalı Devletler idare vasıtasıyla alacaklarını tahsil etme işine koyuldular. İstanbul'da kurulan Duyun-ı Umumiye İdaresi kısa sürede teşkilatlanarak Sultan II. Abdülhamid döneminde tüm Osmanlı vilayetlerinde sistemli çalışan bir yapı meydana getirdi. Bu yapılardan birisi de Kastamonu vilayetinde kuruldu. İdare Kastamonu vilayeti-nin özellikle sahil kesimlerinde tuz ticaretinde etkin bir rol oynadı. İdarenin vilayetteki diğer bir gelir kalemi Alkollü içkiler oldu. Bu çalışmada kuruluşundan II. Meşrutiyet dönemine kadar Duyun-ı Umumiye İdaresinin Kastamonu vilayetinde teşkilatlanması ve idarenin vilayette karşılaştığı sorunlar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duyun-ı Umumiye İdaresi, Kastamonu Vilayeti, Osmanlı Devleti,

OTTOMAN PUBLIC DEBT ADMINISTRATION (DUYUN-I UMUMİYE – OPDA) IN THE PROVINCE OF KASTAMONU FROM ESTABLISHMENT TO THE SECOND CONSTITUTIONAL ERA (1882-1908)

ABSTRACT

The economic depression that the Ottoman State began to feel increasingly deeper in the 19th century pushed the state to take new measures. Having resorted to domestic debt through tax farming, esham, bond and Galata bankers during previous economic crises, the Ottoman State turned to external debt for the first time during the Crimean War of 1853-1856. This foreign borrowing was followed by other borrowings. Thus, the state became indebted even to pay the interest on its debts. The Ottoman economy started to slide into financial bankruptcy rather than a crisis. Finally, demand of the European states to collect their own receivables led to the foundation of the Ottoman Public Debt Administration (OPDA) as per the agreement made in 1881. Upon establishment of the administration, the monopolies on salt and alcoholic beverages, as well as the taxes on silk, tobacco, and various other revenues were turned over to the OPDA. Tobacco revenues were later transferred to the Tobacco Directing Administration, which was a joint stock company. The European States set out to collect their receivables through the administration. Founded in Istanbul, the OPDA built its organizational structure in a short time, which later turned into an institution that operated systematically in all Ottoman provinces during the reign of Sultan Abdülhamid II. One of these institutions was established in the province of Kastamonu. The administration played an active role in the salt trade, especially in the coastal areas of Kastamonu province. Another income item of the administration in the province was

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 28.12.2023; Yayına Kabul Tarihi: 23.03.2024

* Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Bartın; ORCID: 0000-0003-4070-9025, E-Posta: aercin@bartin.edu.tr

alcoholic beverages. This study focuses on the organization process of the OPDA in the province of Kastamonu, and the problems faced by the administration within the province between its establishment and the Second Constitutional Era.

Keywords: Ottoman Public Debt Administration, Kastamonu Province, Ottoman State.

Giriş

Osmanlı Devleti'nin ekonomisinde vergi gelirleri önemli bir yer tutuyordu. Tımar ve iltizam düzeni sayesinde 17. yüzyılın sonlarına kadar vergi toplanmasında belirli bir başarı sağlanmıştı. Daha sonradan malikane sistemi getirilmişti. Malikane sistemi ile devlet vergi gelirlerini garanti göstererek uzun dönemli borçlanma olanağına kavuşmuştu. Bununla birlikte bu sistem uzun vadede beklentileri karşılayamadı. 1768-1774 savaşından sonra devlet esham adı altında yeni bir iç borçlanma düzenine geçti. Bu sistemde devlet vergi kaynağının yıllık gelirini kuruluş cinsinden belirleyerek bu belirlenen miktarı sabit gelir elde etmek için muaccele adı verilen alıcılara satmaktaydı. Esham sistemi iniş çıkışlı bir seyir izledi. 1787-1792 savaşı sırasında ise devlet ilk kez olarak Fransa, Hollanda ve İspanya gibi devletlerden borç almayı düşündü; ancak bu gerçekleşmedi (Pamuk, 2013, s. 134-139).

Savaşlar, iç karışıklıklar ve uygulanan mali sistemlerde tam bir başarı sağlanamayınca Osmanlı darphanesi büyük sıkıntı çekmeye başladı. III. Selim döneminde darphanedeki para sıkıntısına karşı çeşitli önlemler alındı. Halk elindeki altın ve gümüş eşyayı darphaneye satmaya teşvik edildi. Toplanan paralarla yüzlük gümüş sikkeler basılarak darphane biraz kuvvetlendirildi, paranın ayarı düşürüldü (Cezar, 1986, s. 139-140). Sikkelerin sürekli tağşişi devlete bütçe denklığı açısından gerekli ek geliri sağlamada başarılı oldu. Bununla birlikte Sultan II. Mahmud (1808-1839) döneminde tağşişlerle altın sikkelerin biçimi ve ismi 35 kez, gümüş sikkelerin ise tam 37 kez değiştirildi. Paranın değeri üzerindeki oynamalar zamanla ekonomiyi olumsuz etkilemeye başladı. Ekonomideki olumsuz tablo yeteri kadar alınamayan vergi gelirlerinin de düşmesine neden olmaktaydı (Pamuk, 1984, s. 54). Devlet ekonomik zorluklarla uğraşırken Sultan II. Mahmud (1808-1839) döneminde Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın çıkardığı isyan durumu daha da zorlaştırdı. Kısa sürede büyüyen isyanı kendi imkanları ile bastırmakta zorlanan Osmanlı Devleti dışarıdan; İngiltere'den destek aldı. İsyan bastırıldı; ancak İngiltere gösterdiği yardımın karşılığını alıp bazı ayrıcalıklar elde ederek Osmanlı pazarına girme fırsatı buldu (Engin, 1990, s. 264). 1839 ticaret anlaşması ile İngiltere vergi avantajı elde ediyordu. Daha önce tüccarlar Osmanlı Devleti'nde %3 gümrük ve %8 oranında iç gümrük vergisi öderken ihracat vergileri yeni anlaşma ile %12'ye yükseltilmekteydi; ancak en önemli hususlardan biri yerli tüccarlar iç gümrük ödemeye devam ederken yabancı tüccarların bu ödemeden muaf tutulmasıydı. Anlaşma bir bakıma Osmanlı Devleti'nin dış ticarete bağımsız politika izleme hakkını elinden almaktaydı (Pamuk, 2014, s. 206). 1839 yılında Tanzimat'ın ilanı ile birlikte iltizam sistemi ortadan kaldırılınca yeni bir vergi toplama sistemi kurulmaya çalışıldı. Bu noktada sikkenin yerine geçecek şekilde esham kaimesi çıkartılmasına karar verildi. 1840 yılından itibaren kâğıt para yani el yazılı kaime çıkarıldı. Kaime piyasaya sürüldükten sonra çeşitli düzenlemelere tabi tutuldu. Bir süre sonra matbu kaimelerde piyasaya girdi (Akyıldız, 2003, s. 40-49). 1844 yılında yeni bir para reformu ile çift metal esasına dayalı bir düzen oluşturuldu. Bu sistemde kuruluş yanında lira sistemi de kuruldu; ancak para reformu istenen sonucu vermedi (Eldem, 2000, s. 92-93).

1850 yılında Reşit Paşa'nın sadrazamlığı döneminde ilk borçlanma sözleşmesi yapıldı. Reşit Paşa'nın girişimi devletin geleneklerine ve onuruna aykırı bulunduğundan Reşit Paşa sadrazamlıktan alındı. Bununla birlikte Osmanlı Devleti de yaklaşık 2 milyon 200 bin frank zarara

uğradı (Gündüz, 2012, s. 7). Osmanlı Devleti zarara uğramanın yanında Avrupa piyasalarında da güven kaybetti. Ekonomik istikrarın olmaması ve plansız girişimler devletin itibarını zedeledi. 1854 yılının ilk döneminde ünlü banker Rothschild vasıtasıyla yapılan borçlanma girişimleri de olumlu sonuç vermedi. Ayrıca Kırım Savaşı'nın ortaya çıkması İngiltere ve Fransa başta olmak üzere Avrupalı devletlerin Osmanlı ekonomisine müdahale girişimlerini hızlandırdı (Kuruca, 2011, s. 85). Özellikle 1850'li yıllardan itibaren Osmanlı topraklarında ticareti geliştirmek fabrika açmak ve madenleri işletmek için Londra merkezli çok sayıda İngiliz şirketi kurulmaya başlandı. İngiliz özel sermayesi sayesinde İngilizler siyasi ve ekonomik olarak Osmanlı Devleti'ni kendisine bağlı kıldığı gibi kapitalist ilişkiler vasıtasıyla ülke aynı zamanda dışa bağımlı hale getirildi (Kurmuş, 2021, s. 109-110). Böylelikle İngilizler dünya ekonomisinde hegemonya kurdukları bir dönemde Osmanlı Devleti'nin özellikle Asya topraklarında ticari pazarlarını fazlasıyla genişletme imkânı buldular (Pamuk, 2018, s. 29-30). Diğer taraftan borçlanmalarını önemli ölçüde Galata bankerleri vasıtası ile yürüten Osmanlı Devleti'nde Galata bankerlerinin mali gücü 19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde en üst seviyeye çıkmıştı. Sarraflardan oluşan bu kesim İstanbul'da burjuvazinin çekirdeğini oluşturduğu gibi sarraflar kendi bankalarını da kurmuşlardı; fakat devletin uzun vadeli borçlanma planları başladığından Galata bankerleri Avrupalı banker ve bankaların rekabetiyle karşılaşmaya başladılar (Pamuk, 2014b, s. 116).

Kırım Savaşıyla birlikte Galata bankerlerinin yanında Avrupa piyasaları da Osmanlı Devleti'nin borçlanma alanı içine girdi. 24 Ağustos 1854 tarihinde Londra'dan Dent, Palmer ve ortakları ile Paristen Goldschmidt ve ortaklarından ilk kez yüklü borçlanma yoluna gidildi. Bu borçlanmanın tutarı 3.3 milyon Osmanlı Altın lirasıydı. Borcun ödeme süresi 33 yıl, faizi ise yıllık %6 olarak belirlenmişti. İlk borçlanmada 300.000 Osmanlı lirası değerindeki Mısır cizve gelirleri teminat olarak gösterilmişti. İlk borçlanmanın ardından giderek artan miktarlarda borçlanma devam etti. Özellikle 1865 yılından itibaren borçlar katlanarak yükseldi ve 1854-1874 yılları arasında 20 yıllık sürede yaklaşık 239 milyon Osmanlı lirasına ulaştı (Adiloğlu & Yücel, 2021, s. 70-71). Bu süreçteki borçlanma nedenlerine bakıldığında bütçe açıklarını kapatmak, iç ve dış borçları ödemek ve demiryolları masraflarını karşılamak gibi nedenler ön plana çıkıyordu; ancak özellikle 1870'li yılların başlarından itibaren devlet doğrudan dış borçların yıllık taksitlerini bile ödeyemez hale geldiğinden taksitleri ödeme amacıyla borçlanmaya başlamıştı. Borcu borçla kapatma anlayışı ile birlikte Osmanlı Devleti bütçesi ciddi açıklar verdi ve borçların artık bu şekilde ödenemeyeceği fikrine varıldı (Arslan, 2015, s. 3-4).

Borçlarını ödeyemez duruma gelen Osmanlı Devleti 1875 yılında "Ramazan Kararnameleri" adı verilen tasarruf tedbirlerine başvurdu. Bu kararname ile Osmanlı Devleti iç ve dış borçlarının faiz ve amortismanını 5 yıl için yarıya indirmişti. Bu kararname devletin mali iflasını resmen ilan etmesi anlamına geliyordu (Oğuz, 2001, s. 41-43). Elbette bu iflasta 1875 kıtlığı ve Balkanlardaki bunalımda etkili oldu. 1875 yılında Osmanlı Devleti seller, salgın hastalıklar ve üretim azlığı ile beraber yüzyılın en büyük kıtlığını yaşadı. Ortaya çıkan kıtlık aşar ve diğer tarım vergilerinin toplanmasını zorlaştırdı. 1874'te Balkan coğrafyasında Hersek'te çıkan ayaklanma kısa sürede Bulgaristan başta olmak üzere Sırbistan ve Karadağ'da da yayılım gösterdi. Bu gelişmeler harcamaları ve bütçe üzerindeki baskıları arttırdı (Kıray, 1995, s. 145-146). Osmanlı Devleti'nin Galata bankerleri ile Avrupa destekli kurulan Osmanlı Bankasına borçlarını ödeyemeyeceğini ilan etmesi sonucu 22 Kasım 1879 tarihinde taraflar arasında bir anlaşma yapılarak İstanbul çevresindeki deniz ürünleri ve pul ile Samsun, Bursa ve Edirne'nin alkollü içecek, tütün ve ipek vergilerini toplama işi 10 yıllığına Osmanlı Bankası ve Galata bankerlerinin yönetimine bırakıldı. Bankerler ve banka yönetimi paraları tahsil etmek için "Rusum-ı Sitte"

İdaresi'ni kurdular. Kurulan idarenin Osmanlı ekonomisine dair olumlu açıklamaları ve Osmanlı hükümetinin Avrupalı alacaklı devletlerle dış borçlar meselesini görüşmek için masaya oturması "Duyun-ı Umumiye" İdaresi'nin kurulmasına giden süreci başlattı (Kartopu, 2012, s. 34). İdare ilk altı aylık ve ikinci altı aylık çalışmalarından iyi sonuç alınca Avrupalı alacaklılar Rusum-ı Sitte İdaresi'ni devralmak için Osmanlı Devleti'ne baskı yapmaya başladılar. Batılı diplomatların sıkıştırması üzerine Osmanlı hükümeti 23 Ekim 1880 tarihinde bir nota ile ödeme planını alacaklı devletlere ilettiler. Hükümetin bu planı ile Rusum-ı Sitte ile çeşitli gelir kaynakları da Avrupalı alacaklılara tahsil edilmekteydi (Küçük & Ertüzün, 1994, s. 59). Osmanlı Devleti'nin açıkladığı planın ardından Eylül 1881 ile Aralık 1881 tarihleri arasında Avrupalı güçler ile Osmanlı hükümeti arasında müzakereler hızlandırıldı. Müzakere edilen konular içerisinde en önemli konu Osmanlı mevcut borçlarının ne miktarlara indirileceğiydi. Yapılan görüşmeler neticesinde Sultan II. Abdülhamid tarihe "Muharrem Kararnamesi" adı ile geçen anlaşmayı onaylamıştır (Kazgan, 1985, s. 704). 20 Aralık 1881 tarihli Muharrem Kararnamesi ile Galata bankerlerinin alacaklarında indirimle gidilmiş eski borçlanmanın miktarlarında indirimler yapılmıştır. Yapılan birtakım düzenlemelerden sonra 237.138.819 liralık borç 141. 505.309 liraya düşürülmüştür. Kararnamenin 15. Maddesi hükümlerine göre ise Rusum-ı Sitte İdaresi'nin yerine "Duyun-ı Umumiye-i Osmaniye" idare meclisi kurulmasına karar verilmiştir. İstanbul merkezli bu idare İstanbul'da bazı gelirleri idare etmek üzere kurulmuştur. Kararname hükümlerine göre Duyun-ı Umumiye komisyonu yedi üyeden meydana gelecekti. Bu üyelerin içinde İngiliz ve Hollandalı borç verenler ile Fransız, Alman, Avusturyalı, İtalyan, Osmanlı ile mümtaz tahvil sahiplerini temsil eden üyeler bulunacaktı (Yılmaz, 2013, s. 55-56).

Duyun-ı Umumiye komisyonunda Fransa ve İngiltere'nin ellerinde bulunan tahvillerin büyüklüğü nedeniyle yıllık başkanlık sırasıyla İngiliz ve Fransızlarda olacaktı. İdare komisyonunun kendi otoritesi altındaki memurlar vasıtasıyla gelirlerin toplanması, yönetimi, kiraya verilmesi gibi alanlarda yetkisi bulunuyordu. Genel müdürü de kurul seçmekteydi. Osmanlı hükümet komiseri de kurulan toplantılara davet edilmekteydi; ancak onun oyu istişare amaçlıydı (Thobie, 1985, s. 726). Duyun-ı Umumiye İdaresi'ne tuz inhisarı, alkollü içeceklerin vergisi, balık vergilerinin gelirleri, ipek öşürü geliri, Bulgaristan vergisi, Kıbrıs adasının gelir fazlası, Şarki Rumeli geliri, damga resmi, tömbeki geliri ve yine idarenin ilk dönemlerinde tütün öşürü gibi gelirler devredilmişti (Oğuz, 2001, s. 74). İdare yukarıda zikrettiğimiz kendisine bağlanan gelirleri tahsil ederek doğrudan tahvil sahiplerine ödeme yapmakla yükümlüydü. Osmanlı Devleti'nin borçlarında yapılan indirim büyük olmakla birlikte devletin borçlarını ve borçlarının faizini ödemesi olanaksız olduğundan alacaklı devletler açısından da tek gerçekçi çözüm kendisine bağlanan gelir kalemleri vasıtasıyla alacaklarını tahsil etme seçeneğiydi (Gürsel, 1985, s. 683). İdarenin kurulması Osmanlı Devleti'nin son dönemleri açısından dönüm noktası oldu. İdare Osmanlı egemenlik haklarından önemli bir ödün verilmesine yol açtığı gibi Osmanlı ekonomisinin büyük bir bölümünü de yabancı denetimine soktu (Quataert, 2017, s. 32).

Osmanlı Devleti'nin idare henüz yeni kurulduğu dönemlerde başka mali sıkıntılarının bulunması da bu denetimi kolaylaştırdı. Zira 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşında alınan mağlubiyet devleti Rusya'ya karşı harp tazminatı ödemek zorunda bırakmıştı. Duyun-ı Umumiye İdaresine devredilmeyen ve senelik tahsisatı 350.000 liraya ulaşan Rusya harp tazminatı 1882 yılında yapılan hususi bir anlaşma ile ödenme yoluna gidilmişti. Buna göre Halep vilayetinin ağnam geliri ile Adana, Kastamonu, Konya ve Sivas vilayetlerinin aşarı Osmanlı Devleti tarafından teminat olarak gösterilmişti (Eldem, 1994, s. 185). Bu vilayetlerdeki gelirlerinde kısa süreli kayıplara rağmen Duyun-ı Umumiye İdaresi devlete ait büyük gelir kalemlerini denetimine almış

durumdaydı. Hatta bu gelir kalemlerinden biri olan tütün konusunda idare farklı bir yola gitmiştir. Duyun-ı Umumiye'ye yönelik nizamnamenin dokuzuncu maddesi tütünün reji (tekel) olarak işletilebilmesini kapsıyordu. Bunu değerlendiren Duyun-ı Umumiye İdaresi 10 Ocak 1883 tarihinde aldığı karar ile Osmanlı tütünü gelirini toplama yetkisini Berlin'de banker S. Bleichroder, Viyana'da Anstold ve Osmanlı Bankası grubundan meydana gelen bir anonim şirkete devretmiştir (Öztürk & Keskin, 2011, s. 133-134).

Reji Şirketi 14 Mayıs 1883 tarihinde imzalanan 30 senelik imtiyaz ile Osmanlı Tütün İdaresi'ni devraldı. Böylelikle Osmanlı tütünleri için çok uluslu ve yabancı sermayeden oluşan anonim bir şirket dönemi başlamış oldu (Dığıroğlu, 2014, s. 231). Reji Şirketi yaptığı anlaşma gereği Duyun-ı Umumiye İdaresi'ne her yıl üçer aylık taksitlerle 750.000 Osmanlı lirası avans ödemeyi kabul ediyordu (Kazgan, 1985, s. 710). Tütün gelirlerinin toplanması ve denetimi başlangıçta Duyun-ı Umumiye İdaresine bırakılsa da idarenin çok kısa süre sonra bu işi anonim bir şirket olan Tütün Reji İdaresi'ne bırakması ve vilayetlerde Duyun-ı Umumiye İdareleri ile Tütün Reji İdarelerinin ayrı ayrı teşkilatlanmaları dikkate alınarak çalışmada tütün ve Tütün Reji İdaresi konu kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu çalışmada kuruluşundan II. Meşrutiyet'e giden süreçte Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin Kastamonu vilayetinde teşkilatlanmasının ne şekilde geliştiği hakkında bilgi verilerek idarenin vilayette karşılaştığı sorunlar ve idarenin sorunlara yaklaşımı Kastamonu vilayet salnameleri ile Başbakanlık Osmanlı arşiv belgeleri ışığında incelenmiştir.

Duyun-ı Umumiye İdaresinin Kastamonu Vilayetinde Teşkilatlanması

Duyun-ı Umumiye İdaresi 1881 yılında kurulur kurulmaz devletin önemli gelir kaynaklarını işletme işine koyuldu. Bunun için organize bir teşkilatlanmaya ihtiyaç vardı. Bu bağlamda Duyun-ı Umumiye İdaresi 1882 yılı Ocak ayından başlayarak Osmanlı ülkesinde geniş bir teşkilat ağı kurmayı başardı. Şirket yönetim kurulu gibi yapılanan idare meclisi için İstanbul'da genel müdürlük oluşturuldu. Dört merkez müdürlüğü ile beraber bölge müdürlüklerinden meydana gelen taşra teşkilatı da İstanbul'daki genel müdürlüğe bağlandı (Narin, 2009, s. 52). İdare kısa sürede çok sayıda şubeler açarak taşradaki yönetim ağını genişletti ve bünyesinde çoğunluğu Türklere oluşan binlerce memur çalıştıran büyük bir teşkilat haline geldi (Oğuz, 2001, s. 64). İdarenin bünyesinde yerli Müslüman Türk memurları çalıştırması bilinçli bir tercihti. İdare Osmanlı toplumu için en ağır şeylerden birinin vergilerin yabancı eliyle toplanması olduğunu biliyordu. Bu nedenle taşradaki idari memurlar yerlilerden seçilirken üst yönetim yabancıların denetime bırakılmıştı (Quataert, 2017, s. 42).

Sistemli bir yönetim yapısı meydana getiren İdarenin hızlı bir teşkilatlanma içerisine girerek yayılım gösterdiği yerlerden birisi de Kastamonu vilayeti oldu. Kastamonu vilayet statüsü kazandıktan kısa bir süre sonra 1869 yılında Taşköprü, İnebolu, Tosya, Kargı, İskilip, Küre-i Nühas, Araç, Daday ve Zağferanbolu olmak üzere dokuz kazadan meydana gelirken Sinop, Çankırı ve Bolu sancaklarından oluşuyordu. Bu haliyle büyük bir coğrafi alan kaplayan vilayet Sultan II. Abdülhamid dönemine gelindiğinde idari taksimat bakımından daha da farklılaştı. Anadolu'nun kuzeybatısında kalan vilayet kuzeyden Karadeniz, doğudan Trabzon ve Sivas, batıdan İzmid, güneyden ise Hüdavendigar ve Ankara ile çevriliydi. Çankırı Sancağı iki kaza, altı nahiye ve 416 karyeden, Bolu Sancağı sekiz kaza, beş nahiye ve binden fazla karyeden, Sinop Sancağı ise üç kaza, üç nahiye ve 483 karyeden müteşekkil yapıdaydı (Bazna, 2021, s. 4-5). Geniş coğrafyayı içine alan vilayet yer altı ve yer üstü değerleri, limanları ve deniz yoluyla ulaşım bakımından gerekli imkanlara sahipti. Arazisi gereği tarım alanları sınırlı olsa da birçok bitki ve

meyve bölgede yetişebilmekteydi. Dokumacılık ve bakırcılık gibi meslek dalları gelişmişti. Gelişen ticari yapısına bağlı olarak 1882 yılında İstanbul Ticaret Odası'nın kurulmasından hemen sonra diğer birçok vilayetten farklı olarak aynı yıl Kastamonu vilayetinde bir ticaret odası kurulmuştu (Eski, 2016, s. 1-13). Ticari açıdan vilayetin gösterdiği gelişim bölgede erkenden bir ticaret odası kurulmasını sağladığı gibi Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin de teşkilatlanmasını hızlandırmıştı. Henüz 1887 yılına gelindiğinde Çankırı ve İskelep bölgelerinden Kastamonu'ya gönderilen tuzların ihtiyaca cevap vermemesi nedeniyle daha önce bölgede Rüşumat İdaresi tarafından iki adet tuz ambarı açılmış durumdaydı; fakat genişleme politikasını sürdüren idare Çankırı'ya ilave olarak Kastamonu'da iki, Cide ve Bolu sahillerinde bulunan ambarlara ek olarak Çatalzeytin, Abana ve Kıran'da yeni birer tuz ambarı açılması için vilayet nezdinde girişimlere başlamıştır (BOA, DH.MKT. 1467/44). İdarenin büyük gelir getiren tuz üretimi ekseninde teşkilatlanmasını genişlettiğini söylemek mümkündür.

Yukarıda verilen örneklerle ilave olarak idarenin vilayet merkezinde sancak ve kazalarda ne şekilde teşkilatlandığını en ayrıntılı gösteren veriler ise Kastamonu vilayet salnamelelerinde yer almaktadır. Bu noktada Duyun-ı Umumiye İdaresi kurulduktan sonraki ilk Kastamonu Vilayet Salnamesi olan 1888-1889 yılına ait salname idare hakkında önemli veriler sunmaktadır. Salnameye bakıldığında Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin sancak kaza ve hatta nahiyeleri de kapsayacak şekilde etkin bir şekilde teşkilatlandığını görmek mümkündür. 1888-1889 yılına ait Kastamonu vilayet salnamesine göre vilayet merkezinde Duyun-ı Umumiye Gelir İdaresi'nin başında Memur Hüsnü Bey bulunmaktaydı. Başkatip ve Sandık Emini diğer görevlilerdi. Başkatip Cemal Efendi olup, Sandık eminleri dört kişiden oluşuyordu. Bunların ikisi Müslüman ikisi Gayrimüslimdi. Müslüman üyeler Süvari Mehmed Efendi ve Kolcu Mustafa Ağa, gayrimüslim üyeler ise Kolcu Artin ve Kolcu Sokradis idi (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306: s. 263). Vilayet merkezinde görüldüğü üzere toplam altı görevli yer alıyordu; fakat idare bölgenin ticari özelliklerine ve ulaşım olanaklarına göre bazı kazalarda merkezdekine kıyasla daha geniş bir örgütlenme içine gitmişti. İnebolu kazası buna güzel bir örnekti. İnebolu sahip olduğu limanı ile dünyaya açılan bir kapı konumunda bulunuyordu (Bazna, 2023, s. 283). İnebolu şosesinin inşasından sonra vilayetteki ticari ürünler kolaylıkla İnebolu'daki iskeleye ulaştırıldığı gibi İstanbul ve çevresine birçok ürün buradan kolaylıkla gönderilir hale gelmişti (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306: s. 283). İnebolu kazasının kazandığı bu ticari cazibe nedeniyle Duyun-ı Umumiye İdaresi burada on görevli ile hizmet vermekteydi. Bu sayı ile İnebolu kazası Kastamonu vilayetinde en fazla Duyun-ı Umumiye görevlisinin bulunduğu yerlerden biri olarak dikkat çekmekteydi. Kazada idarenin başında Müdür Vekili Vasfi Efendi yer alıyordu. Onun emri altında dokuz görevli daha görev yapıyordu. Geniş görevli kadrosu ile bağlantılı olarak kazada sandık emini ve kolcuların dışında tuz ambar memurları ve kantarcılar gibi farklı memurlarda hizmet veriyordu (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306: s. 292). Kastamonu Sancağı'nın diğer kazalarında Duyun-ı Umumiye idare kadrosu oldukça sınırlı kalmıştı. Öyleki Zağferanbolu kazasında bir idare memuru ve bir kolcu olmak üzere iki memur görev yaparken, Tosya, İskilip ve Cide kazalarında sadece bir Duyun-ı Umumiye memuru çalışmaktaydı (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306: s. 306-356).

Kastamonu vilayetine bağlı Bolu Sancak merkezinde Memur Abdurrahman Efendi, Katip ve Sandık Emini İzzet Efendi ve Kantarcı olarak Mehmed Efendi olmak üzere yalnızca üç Duyun-ı Umumiye görevlisi yer almaktaydı (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306: s. 365). Fakat Kastamonu Sancağı'ndaki yapı burada da geçerliydi. Sancak merkezinden çok ticari ulaşım imkanları ile doğru orantılı olarak kıyı bölgelerinde yer alan kazalarda Duyun-ı Umumiye İdaresi daha aktif durumdaydı. Ereğli kazası önemli örneklerden birisini oluşturmuyordu. Ereğli bölgesi

Osmanlı denizciliği için stratejik bir konumdaydı. Ereğli'nin yer aldığı Batı Karadeniz bölgesi barındırdığı tersaneler, gemi üretimi ve diğer bölgelere ağaç tedarik eden yapısıyla dikkat çekiyordu. Ayrıca 1822 yılında taşkömürü madenlerinin keşfedilmesiyle Ereğli Bölgesi'nin Osmanlı Devleti'nin ekonomisine katkısı giderek artmıştı (Hançer, 2022, s. 492-493). Bu gelişmelere paralel olarak Ereğli kazasında beş Duyun-ı Umumiye görevlisi bulunuyordu (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306: s. 377). Bartın kazası ve Bartın sınırları içinde yer alan Amasra'da da Ereğli'dekine benzer yapı söz konusuydu. Bölge 19. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı ekonomisi ve ithalat için önemli bir pazar olduğu gibi bölgede birçok maden işletmesi de hizmet vermeye başlamıştı (Güven, 2019, s. 284-285). Ticari hayatın canlı olduğu, alım satım ilişkilerinin aktif olarak devam ettiği bölgeler Duyun -ı Umumiye İdaresi'nin hemen dikkatini çekiyor ve idare orada hızlıca teşkilatlanıyordu. Liman kenti olan Bartın'da üç kişi, Amasra'da ise üçü kolcu ve ikisi memur olmak üzere toplam beş kişi idare adına görev yapıyordu. Böylelikle toplam görevli sayısı burada sekize ulaşmaktaydı (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306: s. 392). Sinop Sancağı da liman bölgesi olarak Duyun-ı Umumiye İdaresinin vilayette en aktif olduğu yerlerdendi. Zira Karadeniz'in korunaklı limanlarından biri olan Sinop limanı antik dönemlerden itibaren önemli ticaret merkezlerinden biri olmuştu. Anadolu içlerinden gelen yol hatlarının Karadeniz'e ulaştığı yerlerden biri olarak Sinop, limanı vasıtasıyla da ithalat ve ihracaatın gelişim gösterdiği noktalardandı. Ayrıca bölge Kastamonu, Ankara, Amasya, Tokat, Sivas ve Amasya hinterlandına bağlantıyı sağlamaktaydı (Yaşayanlar, 2015, s. 197). Bu özelliklerine bağlı olarak Sinop sancak merkezinde yedi kişilik bir idare yönetimi bulunuyordu. Ayrıca bunlara ilave olarak Boyabad kazasında bir ve Estefan (İstefan) kazasında iki Duyun-ı Umumiye memuru görev yapıyordu (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306:s. 471-489). Böylece Sinop Sancağı kazaları da dikkate alındığında on kişilik bir idari kadrosuyla İnebolu kazasıyla beraber vilayette en fazla Duyun-ı Umumiye memurunun görev yaptığı yerlerden biri olma özelliğini taşıyordu. Vilayetin bir diğer sancağı olan Çankırı'da durum liman bölgelerine göre biraz daha farklıydı. Çankırı Anadolu'dan geçen ana yol güzergahında olmakla birlikte ana yollara kıyasla işlekliliği az olan kuzey-güney ticaret yolunun geçtiği Sinop-Ankara güzergahını takip eden yol üzerinde konumlanmıştı (Toruk, 2009, s. 722). Bu durum ekonomik dezavantajlar yaratmaktaydı. Haliyle Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin yapılanması da bölgede sınırlı kalmıştı. 1888-1889 yıllarında Çankırı sancak merkezinde üç, Çerkeş ve Kalecik kazalarında birer Duyun-ı Umumiye memuru bulunmaktaydı (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306: s. 443-461).

1892-1893 yıllarına gelindiğinde idarenin vilayet genelindeki teşkilatlanmasında birtakım değişiklikler olmuştur. En büyük değişimlerden biri Kastamonu vilayet merkezindeki yönetici kadrosunda yaşanmıştı. 1888-1889 yılları arasında idarenin başında Hüsnü Bey bulunurken 1892-1893 yıllarına gelindiğinde idarenin başında Arifi Kemal Efendi yer alıyordu. Başka tip de değişmiş Cemal Efendi'nin yerine İbrahim Fahri Efendi getirilmişti. Müslüman üyelerde değiştirilirken gayrimüslim Sokradis Efendi ve Artin Ağa eskisi gibi görevlerine devam etmekteydi (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1311:s.117). İnebolu kazasında geniş idare kadrosu 1892-1893 yılları arasında da görevini sürdürüyordu. Ali Vasfi Efendi eskisi gibi idarenin başında bulunuyordu. Burada kâtip, sandık emini, tuz ambar memuru ve kol sandal reisi olmak üzere beş personel hizmet verirken kaçakçılıkla mücadele etmek üzere dört neferde piyade kolcusu yer alıyordu. Piyade kolcularına ek olarak idarenin teşkilatlanmasındaki bir diğer değişim nahiyelerde gözleniyordu. 1892-1893 yıllarında nahiyelerde de teşkilatlanma başlamıştı. Zira İnebolu kazasına bağlı Küre nahiyesinde bir Duyun-ı Umumiye kolcusu görev yaparken Abana nahiyesinde iki personel ve iki piyade kolcusu, Abana'ya bağlı Çatalzeytin bölgesinde ise yine

iki personel ve iki piyade kolcusu hizmet veriyordu. Böylelikle İnebolu kazasında nahiyelerle birlikte toplamda 18 Duyun-ı Umumiye görevlisi yer alıyordu (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1311: s. 146-149). Duyun-ı Umumiye İdaresi daha önce şubesi olmayan kazalarda da giderek görünür hale gelmeye başlamıştı. Kastamonu Sancağına bağlı Zağferanbolu kazasında bir memur ve iki kolcu görev yaparken Taşköprü, Tosya, Araç, Daday ve Cide kazalarında birer idare memuru görevlendirilmişti (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1311: s. 157-184).

Vilayetin bazı kaza ve nahiyelerinde idare teşkilatlanmasını büyütürken bazı kazalarda ise küçülmeye gitmişti. Bu bağlamda Bolu sancak merkezinde eskisi gibi üç görevli yer alırken Ereğli kazasında memur sayısı beşten ikiye, Bartın kazasında üçten ikiye, Amasra'da ise ikiden bire indirilmişti. Amasra'daki en büyük değişim daha önce görev yapan üç kolcunun teşkilatlanma içerisinde yer almamasıydı; fakat anlaşılan Ereğli, Bartın ve Amasra'daki memurlar 1892-1893 yıllarına gelindiğinde Bolu Sancağı dahilindeki farklı bölgelere kaydırılmıştır. Örneğin, Göynük kazasında idare tesis edilerek buraya bir memur, iki kolcu ve bir kantarcı tahsis edilmişti. Yine Gerede kazasında bir memur vekili idare adına görevlendirilmişti (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1311: s. 193-229). İdarenin memur sayısındaki düşüş Sinop ve Çankırı sancaklarında da görülüyordu. Sinop sancak merkezinde katiplik, sandık emniyeti ve tuz ambar memurluğu gibi memuriyetler devam etmekle birlikte Duyun-ı Umumiye idare personeli sayısı beşe düşmüştü. Gerze nahiyesine ve Ayancık kazasına bir görevli personel tayin edilmişti (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1311: s. 248-263). Personel sayısındaki düşüşün temel sebebi idarenin bazı personelleri farklı kaza ve nahiyelere kaydırmasıydı. Çankırı Sancağı en az Duyun-ı Umumiye personelinin görev yaptığı sancak olarak dikkat çekmeye devam ediyordu. Burada sancak merkezinde ve Çerkeş kazasında birer görevli hizmet veriyordu (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1311: s. 269-274).

1899-1900 yılları arasına gelindiğinde geçen altı yıllık süre içinde Kastamonu vilayeti Duyun-ı Umumiye İdaresi'ndeki değişimler oldukça sınırlı kalmıştı. Vilayet merkezindeki idarenin başında Arifi Kamil Efendi görevine devam etmekteydi. Süvari kolcusu Sokradis idare teşkilatlanması içinde yer almazken piyade kolcusu Artin Gayrimüslim personel olarak görevine devam etmekteydi. Merkezde toplam personel sayısı beş kişiden oluşuyordu (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1317: s. 147). İnebolu kazası liman bölgesi olarak daha geniş hizmet kadrosuna sahip olmayı sürdürmekteydi. Burada 1889-1900 yılları arasında Ali Rıza Efendi başkanlığında altı görevli personel bulunuyordu. Küre nahiyesinde de bir personel ayrıca görev yapmaktaydı. Kastamonu Sancağının diğer kazalarında da Zağrefanbolu hariç bir değişiklik gözüküyordu. Burada altı yıl öncesine nazaran tek değişiklik kolcu sayısının ikiden bire indirilmesi idi. Zağrefanbolu'daki bir memur ve bir kolcu dışında diğer kazalar olan Taşköprü, Tosya, Araç, Daday ve Cide kazalarında da birer memur görevlerini sürdürmekteydi (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1317: s. 157-188). Vilayet içerisinde Bolu Sancağı teşkilatlanması 1892-1893 yıllarına nazaran en fazla değişimin yaşandığı sancaklardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. 1899-1900 yıllarında Bolu sancak merkezinde üç ve Ereğli kazasında iki görevli hizmet vermeyi sürdürmekteydi; ancak Bartın ve diğer kazalarda durum farklıydı. Bartın merkezde daha önce iki olan görevli sayısı üçe çıkarılmış, Amasra'daki bir görevlinin yanısıra liman bölgesi olan Filyos'a da bir görevli tayin edilmişti. Daha önce görevli personel bulunmayan Düzce'ye bağlı Akçaşehir nahiyesine, Hamidiye kazasına ve Hamidiye kazasına bağlı Çarşamba nahiyesine birer personel görevlendirilmişti. Ayrıca Gerede kazasında bir, Göynük kazasında iki idare personeli görevlerini sürdürüyordu. Bir yenilik olarak Mudurnu kazasında da bir personel hizmet vermekteydi (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1317: s. 196-238). Çankırı sancak merkezinde ise personel sayısı 1893 yılında bir iken 1899 yılında dörde çıkarılmıştı. Ayrıca

Çerkeş kazasındaki tek personel pul bayii olarak hizmet vermeye başlamıştı. Sinop sancak merkezinde Duyun-ı Umumiye İdaresi eskisi gibi kalabalık personel sayısı ile hizmet vermeyi sürdürüyordu. Burada Ahmed Efendi başkanlığında toplam sekiz personel görev yapmaktaydı. Önceki yıllara nazaran kâtip, kolcu, tuz ambarcısı ve sandık emini dışında kantarcı ve varidat katibi olarak yeni görevliler idareye dahil edilmişti. Sancağa bağlı Gerze nahiyesinde de bir personel ayrıca görev yapmayı sürdürüyordu (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1317: s. 244-262).

Kastamonu vilayetinde Duyun-ı Umumiye İdaresinin teşkilatlanmasına yönelik son kapsamlı verileri yine Kastamonu vilayetine ait 1903-1904 yılları arasını kapsayan salnamede bulmak mümkündür. 1903 yılına gelindiğinde üç dört yıl öncesine göre en ilginç gelişmelerden birisi vilayetin merkezinde Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin artık bulunmamasıydı; fakat kazaların birçoğunda idarenin yapılanması mevcuttu. İnebolu kazası Duyun-ı Umumiye İdaresi Şemseddin Bey başkanlığında toplam altı personel ile hizmet vermekteydi. Buraya bağlı Abana Nahiyesinde bir görevli yer alırken Zağrefanbolu kazasında iki, Tosya ve Cide kazalarında yine birer personel görevlerini sürdürmekteydi (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1321: s. 173-206). Bolu Sancağının merkezinde ve Ereğli kazasında üç dört yıl öncesine göre herhangi bir değişim bulunmuyordu. Bolu sancak merkezinde üç, Ereğli kazasında iki personel yer alıyordu. Bartın kazasında ufak değişiklikler mevcuttu. Kaza merkezinde Karlos Efendi başkanlığında iki görevli yer alırken Amasra ve Filyos'ta eskisi gibi birer personel idare adına çalışmaktaydı. Bunlara ilave olarak kıyı bölgesi olan Kurucaşile'ye de bir personel tayin edilmişti. Diğer büyük yenilik Düzce kazasına bir memur ve üç kolcu olmak üzere toplam dört personelin gönderilmiş olmasıydı. Zonguldak kazası için de bir personel görevlendirilmişti. İdaredeki bu değişiklikler dışında eskisi gibi Göynükte iki, Gerede ve Mudurnu kazalarında birer görevli işlerine devam ediyordu (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1321: s. 213-258). Çankırı Sancağında herhangi bir değişiklik yoktu. Sancak merkezinde dört, Çerkeş kazasında bir görevli personel işleri yürütüyordu (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1321: s. 264-274). Vilayette Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin en fazla teşkilatlandığı yerlerden biri olan Sinop Sancağı 1903 yılına gelindiğinde bu yapısını geliştirerek devam ettirmekteydi. Öyle ki sancak merkezinde tuz ambarcısı, tuz kantarcısı, kolcu ve katiplerden oluşan görevli kadrosu 11 kişiyi bulmaktaydı. Ayrıca Gerze nahiyesinde ve Ayancık kazasında kantarcı, kolcu ve memurdan meydana gelen üçer kişilik personel görevlerini sürdürmekteydi (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1321: s. 282-298). Salnamelerdeki veriler incelendiğinde Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin teşkilatlanmasının kıyı bölgelerde yoğunlaştığı açıkça görülmekteydi. Bu bakımdan Sinop Sancağı başta olmak üzere İnebolu, Bartın ve Ereğli gibi liman bölgelerinde daha fazla sayıda Duyun-ı Umumiye personeli çalıştırılmaktaydı. Liman bölgelerinin malların taşınmasında sağladığı stratejik kolaylık idarenin buralarda daha aktif olmasını gerekli kılmaktaydı.

İdarenin vilayet teşkilatlanmalarında özellikle dikkat edilen bir diğer husus memurların ve görevli diğer personelin maaşlarıydı. Maaşlar görevliler için tatminkâr olup zamanında ödenmekteydi. Ayrıca görevlilerin dini kimliklerine göre seçilmesine de özen gösterilmekteydi. Buna göre idarede yabancı memurların oranı toplam memurların %7-8'ini aşmayacak şekilde ayarlanmıştı (Blaisdell, 2008, s. 19). Duyun-ı Umumiye'nin Kastamonu vilayet teşkilatlanmasında da bu hassasiyetlerin göz önünde bulundurulduğu görülmektedir. Zira yukarıdaki veriler dikkate alındığında memur ve kolcu personelin tüm sancak, kaza ve nahiyelerde özellikle Müslümanlardan seçilmesine özen gösterildiği anlaşılmaktadır. Gayrimüslim personelin sayısı oldukça azdı. İdare temel olarak gelişmiş bir çalışma sistemine sahipti. Modern bürokratik örgüt

ve kayıt sistemiyle çalışan idare bu yönüyle Osmanlı maliye bürokrasisinden ayrılmaktaydı (Ortaylı, 2019, s. 228). Denetlenebilirlik ve teftiş haliyle idarenin başlıca önem verdiği konulardandı. Bu noktada Duyun-ı Umumiye İdaresi devletin tüm topraklarında nezaret merkezleri meydana getirmişti. Nezaret merkezi de kendi alt birimleri olan müdürlükler ve memuriyetler vasıtasıyla daha fazla verim alabilmek için kendisine Osmanlı Devleti'nin belirlediği idari sınırlardan farklı sınırlar çizmişti. Buna göre özellikle tuz konusunda Kastamonu vilayetinin merkez Kastamonu ve Sinop sancakları başta olmak üzere bazı sancaklarının nezaret merkezi Trabzon, bir kısmı ise İzmit nezaretinin sınırlarına dahil edilmişti; fakat Trabzon nezareti en büyük nezaretti. Zira buradaki nezaret Karadeniz'in tüm kıyı şeridini de içine alacak şekilde doğuda Hopa'dan batıda Sakarya nehrine kadar uzanan bölgeyi kontrol ediyordu (Söğüt, 2020, s. 117-123). Örneğin, Karadeniz'in kıyı şeridinde yer alan Bartın Filyos'ta Duyun-ı Umumiye memuru Ali Şefik Efendi tuz zayıtı nedeniyle sorguya çekildiği için mağdur edildiğini düşünerek durumu Kastamonu vilayet idaresine bildirmişti. Vilayet idare meclisi son kararı vermesi için olayı Trabzon Duyun-ı Umumiye Nezaretine havale etmişti (BOA, ŞD. 2978/7). Trabzon'daki nezaret mağduriyete karşı kendi idare memurunun hakkını koruma ve araştırma görevini üstlenmişti. Bu gibi sorunların artış göstermesi üzerine Trabzon nezareti Bartın Duyun-ı Umumiye İdaresi ve işleyişini teftiş etmek üzere kendi bünyesinde görev yapan nezaret muavini İtalyan tebaasından Mişel Antuvan Efendi'yi görevlendirmişti. Antuvan Efendi Bartın idaresini teftiş ederek Trabzon'a dönmüştü (BOA, DH.TMIK.M. 81/6). Yukarıda verdiğimiz örnekler Trabzon Nezareti'nin Kastamonu Duyun-ı Umumiye İdaresi üzerindeki denetleme yetkisini göstermesi bakımından önemlidir.

Duyun-ı Umumiye İdaresi daha önce belirttiğimiz üzere Avrupalı Devletlerin Osmanlı Devleti'nin bazı gelir kalemlerine el koyarak borçlarını tahsil etmeleri için kurulmuştu. Haliyle temel amaç ekonomik olarak daha fazla kâr etmek üzereydi. İdarenin bu konuda başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Zira Duyun-ı Umumiye İdaresi kurulduğu 1882 yılından 1908 yılına kadar geçen süre içerisinde artan oranlarda hasılat elde etmişti. Bu yıllar arasında idarenin Osmanlı borçlarının faiz ve anapara ödemelerine tahsis edebileceği safi hasılat oranlarına bakıldığında tuz, alkollü içki ve damga vergileri ile balık ve ipek öşrü gelirleri başı çekmekteydi. İdarenin safi hasılat değeri toplamı 1882-1883 yılları arasında 2. 339. 766 Osmanlı lirası iken bu hasılat 1907-1908 yılları arasında yıllık 3.300.244 Osmanlı lirasına ulaşmış durumdaydı (Kazgan, 1985, s. 713). Gelirlerin artışında pul resminin etkin bir şekilde uygulanmasının yanı sıra tuz tekelinden elde edilen kazancın çoğalmasında etkiliydi. Bununla birlikte Osmanlı hükümetinin gelirlerin toplanması noktasında idareye sağladığı uygun ortamda önemli bir etkendi (Blaisdell, 2008, s. 131). Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin Kastamonu vilayeti özelinde yıllık ne kadar hasılat elde ettiğine dair veriler ise oldukça sınırlıdır; fakat salname ve devlet arşivlerinde rastladığımız sınırlı sayıdaki veriler yine de idarenin vilayet genelinde elde ettiği gelirlerin giderek arttığını açıkça göstermektedir. Örneğin, Kastamonu vilayetinde 1887-1888 yılları arasındaki bir yıllık süreçte Duyun-ı Umumiye İdaresi vilayet merkezinde memurlar vasıtasıyla 112. 645 kuruş, çevre sancak ve kazalardan 53. 296 kuruş olmak üzere toplamda 195. 941 kuruş hasılat elde etmiş durumdaydı (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu 1306: s. 541). 1905 yılına gelindiğinde Kastamonu vilayet yönetimi yıllık bütçesini hazırlarken Duyun-ı Umumiye İdaresi'ne hasılat olarak teslim edilen miktarları da kısım kısım hesaplamıştı. Bu bağlamda ilk etapta idareye 664.544 kuruş teslim edilirken ardından Bolu, Sinop ve Çankırı bölgelerinden yaklaşık 130.000 kuruş (BOA, Y.PRK.UM. 74/13). Yine Bolu Sancağına bağlı Göynük'ten 20.700 kuruş ilave para teslim edilmişti (BOA, Y.PRK.UM. 74/16). Bu veriler ışığında 1905 yılında idarenin yaklaşık olarak Kastamonu vilayetinden 815.000 kuruş hasılat elde ettiği anlaşılıyordu.

Burada çarpıcı olan nokta idarenin vilayette gösterdiği ekonomik gelişimin boyutlarıydı. 1887-1888 yıllarındaki hasılat miktarları ile 1905 yılındaki hasılat miktarları göz önüne alındığında aradan geçen 17 yıllık sürede Duyun-ı Umumiye İdaresi vilayetteki yıllık gelirlerini dört kattan fazla arttırmış durumdaydı. İdarenin kuruluşundan itibaren gelişen yapısı ve kendi denetimindeki ürünlerin üretimini artırma politikası idarenin kazançlarında ciddi bir artış sağlamakla birlikte kaçakçılık başta olmak üzere başka sorunları ise beraberinde getirdi. Kastamonu vilayeti özelinde idarenin karşılaştığı sorunlar tuz kaçakçılığı ve izinsiz alkol satışı üzerinde yoğunlaştı.

Duyun-ı Umumiye İdaresinin Kastamonu Vilayetinde Karşılaştığı Sorunlar

1-Tuz Kaçakçılığı

Osmanlı Devleti sınırları içerisinde tuz üretiminin yapıldığı büyük tuz yatakları ve tuzlalar yer almaktaydı. Maden hukukuna tabi olan tuzlalar devlete aitti. Dolayısıyla tuzlaların işletilmesi ve satılması da devlet denetiminde yapılmaktaydı (Taştekin, 2023, s. 152). Devletin sınırları içinde Konya, Ankara, Erzurum, Halep ve Bağdat gibi yerlerde kaya tuzu üretilirken Akdeniz, Ege ve Kızıldeniz sahillerinde deniz tuzu üretilmekteydi. 1862 yılından itibaren tekel konusu olan tuz üretimi ve işletmeciliği anlaşma gereğince 1881-1882 yılından itibaren Duyun-ı Umumiye İdaresi'ne devredilmişti (Kazgan, 1985, s. 709). İdare tekeli aldığı ilk yıllarda üretimi arttırmak konusunda istediği başarıya ulaşmasa da sonradan özellikle zeytin ve balık işleme sanayisinde yurtiçi tüketimi arttırmak amacıyla kampanya başlatarak Kızıldeniz'in tuzlarına yöneldi. Buradan elde edilen Türk tuzuna talebi arttırmak içinse Hindistan'a temsilciler gönderdi (Kıray, 1995, s. 173-174). Yapılan girişimler neticesinde 1881-1882 yılları arasında idarenin tuz geliri 635.000 lira iken 1907-1908 yıllarına gelindiğinde %71 artış göstererek yıllık 1.075.880 liraya ulaştı (Blaisdell, 2008, s. 123-124). Bununla birlikte idare yönetim tekeli aldığı ilk dönemlerinde ulaştırma ve nakliye olanaklarının yetersizliği nedeniyle kendisine bırakılan tuzlaların tümünü işletmekte büyük sıkıntılar yaşayınca devlet sınırları içerisinde tuz kaçakçılığı işi yaygın olarak ortaya çıktı (Kazgan, 1985, s. 709). Tuz kaçakçılığında Kastamonu vilayeti de fazlasıyla etkilendi.

Duyun-ı Umumiye İdaresi kuruluşunun ilk yıllarında tuz kaçakçılığını önlemek için vilayet idareleri ile sıkı bir iletişim içine girmiştir. Kaçak ecnebi tuzları ve tezkeresiz yerli tuz satanların yakalanmaları idarenin başlıca meşguliyet alanlarından birisiydi. Bu sorunların meydana gelmemesi için Osmanlı hükümeti aracılığıyla tüm vilayet idareleri, vilayete bağlı mahalli hükümetler, bölge Duyun-ı Umumiye idareleri, ordu müşirlikleri ve fırka kumandanlıkları uyarılmaktaydı (BOA, DH.MKT. 1369/20). İdare tüm bölgelerde kaçakçılığa karşı toplumsal bilinç yaratmayı hedefliyordu. İskelelere yanaşan gemilerin kaçakçılığa karşı kontrol edilmesi idarenin başlıca istediği önlemlerdendi. Zira kaçakçılık genelde deniz yolu üzerinden yapıldığından idare denizlerde teftiş ve denetime ayrı önem veriyordu. Bu noktada Bahriye Nezaretiyle işbirliğine gidildiği gibi sahillere yanaşan tuz yüklü gemiler sıkı bir şekilde kontrol ediliyordu. Limana yanaşan gemilerin sayısı ve yüklerinin miktarı kayıt altına alınıyordu. Limana gelen gemi liman reisine başvurarak tezkerelerini görevliye veriyor tezkereler Duyun-ı Umumiye memurları tarafından da tasdik ediliyordu (Demirel, 2002, s. 149-150).

İdare ilk yıllarında Kastamonu vilayeti limanlarında denetimini arttırdı; fakat bunun istenmeyen sonuçları da oldu. 1887 yılının başlarında Rusya bandıralı tuz yüklü bir sandal hava şartları nedeniyle Aklıman iskelesine yanaştı. Fakat gemi iskeleye yanaşır yanaşmaz Duyun-ı

Umumiye memurları geminin tayfalarından birini kaptan zannederek tutukladı. (BOA, DH.MKT. 1384/98). Rusya konsolosluk vasıtasıyla mürettebatının birinin tutuklanması üzerine devreye girdi ve Osmanlı Devleti'nden izahat istedi. Hükümet durumun mahiyetini öğrenmek için Kastamonu vilayetine başvurdu. Vilayetten alınan cevapta bu hadisenin tuz kaçakçılığı ile mücadele kapsamında gerçekleştirildiği bildirildi (BOA, DH.MKT. 1399/64). Olay diplomatik bir kriz çıkmadan önlense de Duyun-ı Umumiye memurlarının katı tavrı bir süreliğine Osmanlı Devleti'ni sıkıntıya soktu. İdare kendi denetimi dışındaki her tuzu nereden geldiğine bakmaksızın kaçak statüsünde değerlendirerek olayları inceleme yoluna gitti. Duyun-ı Umumiye İdaresi denizlerdeki kaçakçılığa bir türlü engel olamadığından ve Osmanlı hükümetinin yardımlarını yetersiz bulduğundan bir süre sonra kendisi harekete geçmeye karar verdi. Karadeniz'de tuz kaçakçılığını önlemek için İngiltere'den vapur sipariş etti. Sipariş edilen vapur İstanbul'a geldikten sonra idare bu vapurun gezdirilmesi için maaşlarını kendisi karşılayacağını belirterek Osmanlı hükümetinden zabıt ve asker talebinde bulundu (BOA, Y.MTV. 35/38). Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin isteği Şura-yı Bahri tarafından görüşüldü; fakat neticede İngiltere'den satın alınan vapurun Tershane-i Amire tarafından alıkonulmasına ve yerine aynı hizmeti yapacak başka bir vapurun zabitan ve teçhizatıyla idareye tahsis edilmesine karar verildi (BOA, MV. 36/68). Böylelikle Osmanlı Devleti bir yandan kendi inisiyatifi ile bir şeyler yapmaya çalışan Duyun-ı Umumiye'ye hükümetin otoritesini hatırlatıyor diğer yandan başka bir şekilde onun isteklerini kabul etmiş oluyordu.

Duyun-ı Umumiye İdaresi denizlerdeki tuz kaçakçılığını olabildiğince önlemeye çalışırken yeni bir sorunla karşılaştı. Kastamonu vilayeti de dahil tüm Karadeniz bölgesinde Lazlar oldukça organize şekilde tuz kaçakçılığına yöneldiler. Kaçakçılığa bulaşan Lazların takip edilip yakalanması için Osmanlı hükümeti Ziver-i Diyar isimli bir vapurun görevlendirilmesine karar verdi; ancak vapur gelene kadar emniyet ve asayişin sağlanması için zaptiye askeri istihdamına onay verildi. Her ne kadar zaptiye kuvveleri caydırıcı olsa da özellikle Sinop'un asayişi için vapurun bir an önce gelmesi elzem görülüyordu (BOA, DH.MKT. 1485/116). Lazlar kendileri üzerindeki baskının arttığı dönemlerde kendilerine farklı alternatif yollar belirlemede geç kalmadılar. Bolu Sancağına bağlı Amasra bu yerlerden birisi oldu. Sinop'taki Ziver-i Diyar vapuru Sinop ve çevresinde göreve başladıktan sonra Amasra ve çevresindeki mahallere sığınan Lazlar bölgedeki iskelelerde kaçakçılığa yöneldiler. Bu tehditlere karşı ilk etapta Amasra'daki topçu askerinden destek istenilmesine rağmen olumlu yanıt alınamadı. Duyun-ı Umumiye İdaresi bu kez Ereğli'deki maden vapurları ile bu kaçakçıların takip ettirilmesini talep etti. Yardımcı kuvvet olarak ise zaptiye ve topçu askerinin hiç olmazsa liman ve sahil bölgelerinde kaçakçıların yakalanmalarına destek için kullanılmalrı noktasında girişimlerde bulundu (BOA, DH.MKT. 1502/69).

1890 yılına gelindiğinde Kastamonu vilayetindeki tuz kaçakçılığı önlenemediği gibi giderek artış göstermiştir İlk önce iki kaçakçı yakalandı. Bu noktada Osmanlı hükümeti kaçakçılık üzerine daha fazla yoğunlaştı. İnebolu'dan Cide'ye kadar telgraf hattı uzatılmadığı için kaçakçıların yakalanmasında haberleşme noktasında sıkıntılar yaşandığı gözlemlendi. Bu iki yer arasında hızlıca telgraf hattı döşenmesine, bölgeye 50 nefer piyade zaptiyesi gönderilmesine ve kaçakçılığı önlemek için bölgede vapurlar gezdirilmesine karar verildi (BOA, MV. 54/58). Henüz kararlaştırılan önlemler yürürlüğe girmeden İnebolu civarındaki iskeleye kaçakçıların kaçak tuz çıkardıkları haber alındı. Sahil güvenliğinden sorumlu Trabzon vapuru hızlıca bölgeye gönderilse de kaçakçıların açtığı ateş sonucu bir kolcu hayatını kaybetti. Kaçakçıların kimliği kısa süre sonra tespit edilirken 4.000 kıyyenin üzerinde tuzda yakalandı (BOA, DH.MKT. 1736/44). Duyun-ı Umumiye İdaresi alınan önlemleri yetersiz bulmaktaydı. Önlemlerin vakit geçirmeksizin

uygulanmasını istiyordu. İdare özellikle artık Sinop'ta kaçakçılığın önlenmesi için hükümetin daimi bir vapur görevlendirmesini talep ediyordu (BOA, DH.MKT. 1776/1). 1891 yılının Ekim ayında meydana gelen bir hadise Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin isteklerini daha sert bir şekilde dile getirmesine neden oldu. Tuz kaçakçıları Cide Hükümet Konağını basıp iki nefer zaptiyeye saldırarak firar ettiler. Durumun hükümet konağının basılmasına kadar gitmesi vilayet yönetimini endişelendirdiği gibi Duyun-ı Umumiye İdaresi üç vapurun birden hızlıca bölge sahillerinde görevlendirmesini istedi. Osmanlı hükümet yetkilileri bu noktada özeleştiriy yaparak meydana gelen olayları sadece basit bir kaçakçılık olarak görüp idareyi mücadelede yalnız bırakmanın doğru olmayacağını fikrine vardılar. Sahillerin komple güvenliği için Bahriye ve Maliye nezaretinin desteklerinin alınmasının yerinde olacağı sonucuna ulaştılar (BOA, DH.MKT. 1875/89). Kastamonu vilayeti dışında Karadeniz'e kıyısı olan Trabzon vilayetinde de benzer tuz kaçakçılığı sorunlarının yaşanması üzerine Trabzon vilayetinin isteği ile Sinop'tan İstanbul boğazına kadar olan sahil şeridinde iki kıt'a Seri'üs Seyr adı verilen vapurların gezdirilmesi kararlaştırıldı (BOA, BEO 158/11805). Alınan önlemler neticesinde deniz yoluyla yapılan tuz kaçakçılığı hadiselerinde 1893 yılından itibaren ciddi azalmalar yaşandı. Bununla birlikte özellikle 1887-1893 yılları arasında idare Osmanlı hükümetinden gerekli desteği istediği gibi göremediği için tuz gelirlerinde ciddi kayıplar yaşamaktan kurtulamadı.

Deniz yoluyla yapılan büyük tuz kaçakçılıklarının yanı sıra yerelde de tuz ocaklarına saldırı ve dükkanlarda kaçak tuz satılması ile ilgili problemler yaşandı. Kastamonu vilayeti özelinde bu sorunlar daha çok Çankırı ve Taşköprü'de yoğunlaşmıştır. Çankırı'da bulunan tuz ocaklarında güvenlik yetersiz olduğundan 1889 yılından itibaren bölge halkı ocaklara musallat olarak tuz kaçırmaya çalışmaktaydı. Bölge muhafızları halkın saldırılarını engellemekte zorlandığı için bölgedeki Duyun-ı Umumiye memurlarına yardımcı olunması için idare Çankırı mutasarrıflığından yardım istemek durumunda kaldı (BOA, DH.MKT. 1608/54). Alınan önlemlere rağmen buradaki problem yaklaşık beş altı yıl daha devam etti. Tuz ocaklarına saldıranların yakalanması konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmemesi Çankırı ve çevresindeki tuz ocaklarını saldırıya açık hale getirdi. Burada ancak 1894 yılından itibaren kapsamlı tedbirler için harekete geçilebildi (BOA, DH.MKT. 204/30). Taşköprü'de dükkanlarda kaçak tuz satılması zaman zaman idare memurları ile dükkân sahiplerini karşı karşıya getirdi. Örneğin, 1897 yılında Taşköprü ahalisinden vefat etmiş olan Boduroğlu Mehmet Bey'in varisleri Duyun-ı Umumiye memurlarınca tuz dükkânı olmadıkları halde dükkanlarında kaçak tuz satmakla itham edilmişlerdi. İdare memurları Mehmet Bey'in varislerinin dükkanlarında buldukları tuzu kaçakçılardan alıp sattıklarını iddia ederek olayı mahkemeye taşımışlardı. Yapılan inceleme neticesinde varisler gibi bölgede bulunan birçok çarşı esnafının bölgede tuz nakil işlemleriyle meşgul oldukları, bu nedenle ellerinde belli miktarlarda tuz buldukları ayrıca varislerin bu tuzu kaçakçılardan aldığına dair bir emareye rastlanmadığı ifade edilerek Duyun-ı Umumiye memurlarının iddiaları asılsız bulunmuştu (BOA, ŞD. 1661/27). Aradan yıllar geçtikten sonra 1903 yılında yine Taşköprü'nün bir köyünde tezkeresiz tuz satmak ve nakletmekle tutuklanan Veli ve Kamil adlı kişilerin Kastamonu vilayet idare meclisi tarafından sonradan beraatlerine karar verilmesi Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin tepkisini çekmişti (BOA, DH.MKT. 691/26). Benzer bir olay kısa bir süre sonra bu kez Çankırı'da yaşandı. Bölgede yer alan Çivi karyesindeki tuz suyundan 640 kilo miktarı tuz suyunu çaldıkları iddia edilen ve yargılanan Hasakçe karyeli Hacıoğlu Kamil ve Muhsin oğlu Ali ve Mehmed'in Kastamonu vilayet idaresince beraatlerine karar verildi. Bu karar Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin itirazları sonucu Şura-yı Devlet'e taşınsa da beraat kararı onaylandı (BOA, DH.MKT. 713/44). Örneklerde görüldüğü üzere idare kendi emri

dışında tuz satılması ve nakledilmesini kaçakçılık ile özdeşleştirirken Kastamonu vilayet idaresi ve Osmanlı Hükümeti bu tarz durumları küçük boyutlu yaşanabilecek sorunlar olarak görüyordu. Haliyle idareye karşı kendi vatandaşlarını korumayı ön plana alıyordu.

Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin en önemli gelir kalemlerinden olan ve hem deniz yoluyla hem de tuz ocaklarına halkın saldırıları ile kaçakçılığı yapılan tuz, bir süre sonra idarenin kendi personelleri için de cazip bir kaçakçılık yöntemine dönüştü. Bu dönüşüm idarenin kendi içinde tam anlamıyla çözüm bulamadığı sorunlardan biri olarak dikkat çekmiştir. Kastamonu vilayetinin çeşitli bölgelerinden konuya dair farklı zamanlarda şikayetler yükselmeye başladı. 1889 yılında Cide kazası Duyun-ı Umumiye memurlarından Mustafa Vahit Efendi'nin zimmetine tuz geçirdiği iddiası kendisi hakkında dava açılmasına sebep oldu (BOA, ŞD. 1651/26). Dava Vahit Efendi'nin itirazları üzerine oldukça uzasa da mahkeme Mustafa Vahit Efendi'yi suçlu buldu (BOA, DH.MKT. 1726/45). 1894 Yılında Bolu Akçavaşehir idare memuru Hasan Efendi'nin görevli bulunduğu ambardan 23.950 kilogramlık tuzu zimmetine geçirdiği anlaşıldı. Kendisinden tuzun piyasa değeri olan 11.226.057 sent tahsil edildiği gibi üç ayda hapis cezasına çarptırıldı (BOA, BEO 346/25889). 1900 yılında Sinop Sancağı Ayancık kazası idare memuru Temel Efendi ile kantarcısı Ali Efendi'nin vazifeleri başında tuz kaçakçılığı işine girdikleri tespit edildi. Tuzun değeri Ali Efendi'den tahsil edilirken kendisine üç ay hapis cezası verildi. Temel Efendi'ye ise bir aylık maaş kesintisi uygulandı (BOA, ŞD. 1666/4). 1901 yılında Safranbolu kazası idare memuru Mehmed Ali Efendi'nin zimmetine tuz geçirdiği tespit edilerek tuzun değeri olan 14.919 kuruşun üzerindeki paranın kendisinden ve kefillerinden alınmasına karar verildi; fakat mahkeme bu cezayı yeterli görmeyerek aynı zamanda Mehmed Ali Efendi'nin memuriyetten çıkarılmasını kararlaştırdı (BOA, DH.MKT. 2506/51). 1908 yılında İnebolu kazasının Çatalzeytin bölgesinde idareye bağlı tuz ambarında 94.000 kilonun üzerinde tuzun noksan çıkması üzerine noksan tuzun para karşılığı olan 44.082 kuruşun bölge idare memuru Mustafa Efendi ve kefillerinden alınması için vilayet idare meclisi harekete geçti (BOA, DH.MKT. 1232/88). Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere tuz kaçakçılığı Sultan II. Abdülhamid Döneminde vilayetin en çok karşılaştığı sorun oldu. Kaçakçılık işine idare memurlarından limandaki kaçakçılara, hatta bölge halkına kadar pek çok kişi katıldı. Alınan önemler sonucunda özellikle limanlarda bir süre sonra kaçakçılık azalsa da halkın kaçakçılık girişimlerine ve verilen caydırıcı mahkeme cezalarına rağmen idarenin resmi görevlilerinin kaçakçılıklarına engel olunamadı.

2- İzinsiz Alkol Üretimi ve Satışı

Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin tuz dışında bir diğer önemli gelir kalemi Kastamonu vilayeti adına alkollü içkilerdi. Tabii ki bu konuda Osmanlı Devleti'nin meseleye bakışı tuzdan farklıydı. Devletin kendi belirlediği içki politikası ve Duyun-ı Umumiye'nin yürütmek istediği politika farklılık gösteriyordu. Çokuluslu ve etnik yapının çeşitlilik gösterdiği bir devlet olan Osmanlı'da Müslümanların içki üretmesi, tüketmesi, satması yasak iken Gayrimüslimlere belli şartlarda üretme, tüketme ve alkollü içkilerin ticaretini yapma hakkı verilmişti. Gayrimüslimler kendi mahalleleri dışında Müslümanlarla karışık mahallelerde içki satamazlardı. Kendi bölgelerinde içki satan meyhanecilerde bunun karşılığında devlete vergi öderlerdi (Erdoğan, 2020, s. 7-8). Osmanlı Devleti alkollü içkilerin satışı için "Resm-i Beyiye" adı ile bir vergi almaktaydı. Alkol üretenler için ise 1591-1592 yıllarından itibaren "Zecriye" adıyla bir vergi almak istemiş fakat tepkiler nedeniyle bu vergiyi yürürlüğe koyamamıştı. Aynı vergi 1792 yılında hazine kapsamına alınmakla birlikte vergiye alkollü içki olarak rakı, şarap ve benzer içkiler dahil edilmişti. Bununla birlikte alkollü içkiler Tanzimat Dönemine kadar zaman zaman yasaklandığı için tüketim olarak fazla yaygınlaşmamıştı. 1859 yılında içkiye yönelik vergiler "Rüsum-ı Müştemia"

adıyla bir araya getirilmiş, bu vergiden elde edilen gelirler önce Rüsümü sitte İdaresine ardından Muharrem Kararnamesi gereğince Duyun-ı Umumiye İdaresi'ne devredilmişti (Gölçek &Gölçek, 2019, s. 259).

1881 yılında yine alkollü içkilere yönelik "Müskirat Resm-i Mirisi Hakkında Nizamname" yayınlandı. Nizamnameye göre bağ bozumunun hemen akabinde içki üreten ahaliye yönelik düzenlemelere gidilmişti. Üreticiler müskirat memuru ve köy muhtarları tarafından kontrole tabi tutulurken ürettikleri içki miktarı da defterlere kaydedilerek kayıt altına alınıyordu. Nizamname ile ayrıca içki fiyatlarının belirlenmesi noktasında vilayet, sancak ve kaza idare meclislerine yetki veriliyordu (Müskirat Resm-i Mirisi Hakkında Nizamnamedir, 8 Ramazan 1298, s. 1-4). Böylece alkollü içkiler konusunda bir bakıma Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin istediği sistemli denetlenebilir üretim mekanizmasının altyapısı kuruluyordu. İdarenin denetimine bırakılan alkollü içkiler vergisi rakı, rom, bira, konyak ve şaraptan oluşuyordu (Kazgan, 1985, s. 709). Özellikle şarap üretimi ve ihracatı idarenin alkollü içki politikasında başı çekiyordu; fakat bu konuda vergilendirme farklılıkları idareyi zora sokmaktaydı. Örneğin ithal edilen şaraplar için %8 gümrük vergisi ödenirken ülke içinde üretilen şaraplar için %15 oranında vergi ödeniyordu. Osmanlı hükümetinin bu politikası idarenin üretimi teşvik politikaları ile çatışıyordu. İdare üretilen alkollü içki üzerindeki vergi oranlarını düşürmek amacıyla hükümete başvurduysa da olumlu bir netice alamamıştı (Blaisdell, 2008, s. 126). Vergilendirmedeki olumsuzluklar Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin genel olarak alkollü içki gelirlerinin tuz gelirlerine göre düşük kalmasına neden olmuştur.

Kastamonu vilayeti özelinde bakıldığında alkollü içecekler açısından Duyun-ı Umumiye İdaresi'ni tatmin edecek bir gelirden söz etmek mümkün değildir. Vilayette ihracata yönelik bir içki üretimi yapılmıyordu. Sınırlı oranlarda yapılan üretim vilayet içindeki ihtiyacı bile karşılamıyordu. İdarenin üretimi teşvik politikaları vilayette karşılık bulmuyordu. Haliyle idare burada vilayette kendisinden izinsiz alkol üretimini ve satılmasını denetleyerek olabildiğince vergi gelirlerinden yararlanmak istiyordu. Bu noktada idare bir yandan Osmanlı hükümetinin alkollü içki politikaları ile mücadele ederken diğer yandan meyhaneciler ve müskirat mağazaları üzerinde denetim kurmaya çalışıyordu. Osmanlı Devleti'nin getirdiği kurallara bağlı kalarak Kastamonu vilayet yönetimi henüz idare kurulmadan önce vilayete dışarıdan gelip alkollü içki satmak isteyen tüccarlara karşı tedbirli davranıyor ve vilayet içinde bu tür satışları engelliyordu (BOA, HR.MKT. 763/4). Duyun-ı Umumiye İdaresi vilayette alkollü içki konusunda denetimi eline aldıktan sonra kendisinden izinsiz içki satışlarına doğrudan müdahale etmeye başladı. İdarenin girişimleriyle kendi hanesi etrafında içki satan Gayrimüslimler uyarıldı, içki satmaları yasaklandı ve bu işe bulaşanlar nakit para cezaları ile cezalandırıldı (BOA, ŞD. 1653/2).

Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin denetimleri sıkılaştırması vilayette başka cezaları da beraberinde getirmiştir. Örneğin, meyhaneci Mariko'nun durumu genişletilen cezaları göstermesi bakımından önemlidir. 1891 yılında idare kendisinden izinsiz içki satan Mariko aleyhine dava açmıştır (BOA, HR.UHM. 275/44). Vilayet yönetimi idareyi haklı bularak asayiş bozduğu gerekçesiyle Mariko'nun müskirat fabrikalarını kapattı. Mariko ve arkadaşları karara itiraz ettiler; fakat vilayet yönetimi geri adım atmayarak Mariko ve arkadaşlarını tutukladı (BOA, DH.MKT. 85/29). Mariko ve arkadaşlarının durumu idare ve vilayet yönetimini uzun süre uğraştırsa da 1894 yılında daha önce müskirat fabrikası kapatılan Mariko'nun müskirat mağazası da yıkıldı (BOA, ŞD. 1658/11). Duyun-ı Umumiye İdaresi yalnızca izinsiz içki satışı ile uğraşmadı. Kendi bünyesinde kolcu olarak görev yapan ve meyhanecilerle işbirliğine girerek rakı dağıtan kişiler

hakkında da önlemler almak durumunda kaldı (BOA, DH.MKT. 757/57). Ayrıca hanelerinde şarap damıtmaya ve rakı süzdürmeye yarayan inbikler kullanan kişiler incelenip tespit edildi. Vilayet yönetimi ile birlikte hareket edilerek bu kişilere para cezası verilmesi için harekete geçildi (BOA, DH.MKT. 193/58). İdarenin kendisinden izinsiz kaçak alkol üretimine dair çabaları bir süre sonra sonuç verdi. Osmanlı hükümeti Kastamonu vilayetini de içine alacak şekilde izinsiz damıtma ve süzdürmeye mahsus inbikler kullanan ve nizamnameye aykırı hareket edenlerin para cezası ile cezalandırılmaları için Müskirat Nizamnamesi'ne ilave madde getirdi (BOA, DH.MKT. 2314/35). İdare, Osmanlı hükümetini yanına alarak uyguladığı bu politikalar ile denetimi dışında içki satanlara sert cezai yaptırımlar ile gözdağı vermek istemiştir.

20. yüzyılın başlarına gelindiğinde Osmanlı hükümetinin ve vilayet yönetiminin idare ile ortak uyguladıkları politikalar çatışmaya başladı. Kastamonu vilayet idaresi hükümetten destek alarak Kastamonu'daki tüm müskirat mağazalarını iç asayışı bozduğu gerekçesiyle kapatma kararı aldı. Vilayetteki Gayrimüslimlere sadece kendi hanelerinde belirli kurallar çerçevesinde içki imal edebilecekleri belirtildi. Karar Duyun-ı Umumiye İdaresi'ne de tebliğ edildi; fakat Duyun-ı Umumiye İdaresi harekete geçerek böyle bir kararın doğrudan kendi gelirlerini düşüreceğini, hükümetin desteğiyle vilayetin aldığı kararın tamamen Duyun-ı Umumiye'ye müdahale anlamına geleceğini, bunun Muharrem Kararnamesi'ne aykırı olduğunu, idarenin bölgedeki gelirlerine sekte vuran bu karardan doğacak gelir noksanlarının hazinece karşılanması gerekeceğini vilayet yönetiminden talep ederek kararın iptal edilmesi gerektiğini ifade ettiler (BOA, DH.MKT. 1089/69). İdare sergilediği bu yaklaşımla vilayet yönetimi ve Osmanlı hükümetine doğrudan cephe alıyor ve kendisinin temel yetkilerinin haksızca elinden alındığını düşünüyordu.

İdarenin sert yaklaşımı aslında daha önce sıkı denetim tedbirleri yüzünden karşı karşıya geldiği meyhane işletmecileri ile ortak noktada buluşmalarını sağlamıştır. Meyhane ve müskirat mağazaları Duyun-ı Umumiye'nin desteğini alarak meyhane ve mağazaların kapatılması kararına karşı vilayet yönetimini Osmanlı hükümetine şikâyet etme yoluna gittiler. Bu bağlamda hükümete arzuhaller gönderildi. Meyhaneciler daha önce içki imali ve satışı vilayette yapılabiliyorken aniden asayişin sekteye uğradığı düşünülerek kendi işletmelerinin kapatılmasını büyük bir haksızlık olarak görüyorlardı. Temel eleştiri vilayet belediyelerinin tutumuna yönelikti. Kastamonu'da vilayet belediyeleri müskirat nizamnamesini hiçe sayarak meyhanecileri kapatma kararı almıştı. Meyhaneciler bu noktada memleketin her tarafında 500 haneyi aşkın Rum ve Ermeni hanelerinde ve çarşı içlerinde çok sayıda dükkânda içkilerin rahat bir şekilde satılabildiğini oysa Kastamonu vilayetinin aldığı kararlar yüzünden perişan olduklarını ifade etmişlerdir (BOA, ŞD.1683/20). Kastamonu vilayetinin içki konusunda aldığı kararlar II. Meşrutiyetin ilanı ve hatta İttihat Terakki yönetiminin ilk yıllarında da meyhaneciler açısından sorun yaratmaya devam etmiştir.

Sonuç

Duyun-ı Umumiye İdaresi'nin Kastamonu vilayetinde gelir getiren vergi kalemlerine göre teşkilatlanmasını dizayn ettiği görülmektedir. Bu noktada tuz üretimi, satışı, nakli ve tuz kaçakçılığının önlenmesi noktasında idarenin vilayet içerisinde yapılandığını söylemek mümkündür. Tuz ticareti için stratejik geçiş noktaları ve liman kentleri teşkilatlanma açısından tercih edilmiştir. Bu tercihler kapsamında idare sayı ve görevli personel çeşitliği bakımından Sinop Sancağı başta olmak üzere, İnebolu, Bartın ve Ereğli Bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Sultan II. Abdülhamid Döneminde diğer pek çok vilayette olduğu gibi idare kısa sürede vilayetin sancak ve kazalarının dışında nahiyelerinde de örgütlenme içerisine gitmiştir. İdare alkollü içki üretimi

ve satışından elde edilen vergi gelirleri bakımından tuza göre çok daha az kazanç elde etmesine rağmen vilayetteki gelirlerini kurulduğu ilk yıllara göre 20. yüzyıla girilirken toplamda yaklaşık dört kat arttırmayı başarmıştır. Duyun-ı Umumiye İdaresi Kastamonu vilayeti genelinde en büyük sıkıntıları yine aynı zamanda en temel gelir kalemi olan tuzdan yaşamıştır. İdare özellikle ilk yıllarında sahillerde tuz kaçakçılığına engel olamamıştır. Osmanlı hükümetinden gerekli desteği alamadığını düşünen idarenin kendi inisiyatifiyle kaçakçılığa karşı İngiltere'den vapur satın alması dikkat çekicidir; fakat Osmanlı Devleti bu hamleye karşı idareye satın alınan vapuru kullanma hakkı vermeyerek kendisi başka bir vapur tahsis etme yoluna gitmiştir. İdare her ne kadar Kastamonu sahillerinde bir süre sonra tuz kaçakçılığını büyük oranda engellese de kendi personellerinin dahi tuz kaçakçılığına bulaşmasına tam bir çözüm getirememiştir. Bu durumun temel sebebi ise idarenin katı politikalarının Osmanlı toplum yapısına uymamasıdır. İdarenin sadece kendi kazancını düşünerek Osmanlı üretim piyasasında tekel olma çabası ve koyduğu kurallara uymayan Osmanlı vatandaşlarını büyük oranda kaçakçı olarak nitelendirmesi halk nezdinde idareye olan güveni azaltmıştır. İdarenin devlete istediklerini yaptırtma gücü ve kendi çalıştırdığı memurlara verdiği geniş yetki de bir süre sonra bazı memurların görevini kötüye kullanmasına neden olmuştur.

Kastamonu vilayeti ipekböcekçiliği ve bağcılık yönünden gelişmiş bir yapıya sahip olmadığından idarenin Kastamonu'da tuz dışında gelir kaynakları sınırlı kalmıştır. Alkollü içki üretimi istenilen düzeylerde olmasa da idare tuzdan sonra en büyük geliri Kastamonu vilayeti özelinde alkollü içki satışı vergilerinden elde etmiştir. Osmanlı Devleti'nin alkollü içki üretimi ve satışı konusunda uyguladığı bazı katı politikalar Sultan II. Abdülhamid döneminde idareyi gelir elde etme bakımından kısıtlamıştır. Buna rağmen idare özellikle içki mekanlarının denetimi konusunda vilayet yönetiminin desteğini almayı başarmıştır. Ortak hareket alanları oluşturulmuş; fakat II. Abdülhamid döneminin son yıllarında Kastamonu vilayet yönetiminin asayişini gerekçe göstererek bölgedeki tüm meyhane ve müskirat mağazalarını kapatması idare ile vilayet yönetimini karşı karşıya getirmiştir. İdare, bu noktada gelirlerinden taviz vermesinin söz konusu olamayacağını belirterek Osmanlı hükümetini açık bir şekilde uyarmış; fakat bu mesele Sultan II. Abdülhamid döneminden sonra İttihat ve Terakki yönetimi döneminde de kesin bir çözüme kavuşturulamamıştır. Genel olarak bakıldığında Duyun-ı Umumiye İdaresi Kastamonu vilayetinde yaşadığı zorluklara rağmen kuruluşunu ve gelişimini sistemli bir teşkilat yapısı kurarak II. Meşrutiyet dönemine kadar sürdürülebilir hale getirmeyi başarmıştır.

KAYNAKÇA

- ADİLOĞLU, Z. & YÜCEL, G. (2021). "Düyûn-ı Umûmiyye Osmanlı Devlet Borçları İdaresi". *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*. 21: 67-78.
- AKYILDIZ, A. (2003). *Para Pul Oldu: Osmanlı'da Kâğıt Para, Maliye ve Toplum*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- ARSLAN, G. (2015). "Osmanlı Devleti'nin Dış Borçları ve Yeniden Yapılandırma Süreci (1930-1933)". *History Studies*, 7/4: 1-23.
- BAZNA, A.Y. (2021). *Osmanlı Taşra İdaresi: Kastamonu Örneği (1839-1876)*. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çankırı.

- BAZNA, A.Y. (2023). "Tanzimat Dönemi Osmanlı Yol Çalışmaları Örnekleminde İnebolu Yolu Yapım Faaliyetleri (1862-1876)" *Vakanüvis Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8/1: 232-291.
- BLAISDELL, D.C. (2008). *Düyûn-ı Umûmiyye Osmanlı İmparatorluğu'nda Avrupa Mali Denetimi*. (Türkçesi: A.İ. Dalgıç). İstanbul: Nesnel Yayınlar.
- CEZAR, Y. (1986). *Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi (XVIII. yy dan Tanzimat'a Mali Tarih)*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- DEMİREL, F. (2002). "Osmanlı Devleti'nde Tuz Gelirlerinin Düyûn-ı Umûmiye'ye Devredilmemesinden Sonra Tuz Kaçakçılığı". *Yakındönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*. 1: 147-157.
- DIĞIROĞLU, F. (2014). "Selanik Ekonomisinde Unutulmuş Bir Alan: Tütün Üretimi, Ticareti ve Reji(1883-1912)". *Osmanlı Araştırmaları The Journal Of Ottoman Studies*. XLIII. 227-272.
- ELDEM, E. (2000). *Osmanlı Bankası Tarihi*. (Çeviren: Ayşe Berktaş). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- ELDEM, V. (1994). *Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ENGİN, V. (1990). "İlk Alınışından 135 Yıl Sonra Dış Borçlar Tarihine Bir Bakış". *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 5/1: 263-271.
- ERDİNÇLİ, İ. (2020). "Yasaklardan Modern Denetime: Osmanlı Devleti'nin İçki Tüketimine ve Meyhanelere Yaklaşımı". *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*. 31: 1-32.
- ESKİ, M. (2016). *İmparatorluktan Cumhuriyete Kastamonu Ekonomisi 1880-1960*. Kastamonu: Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odası.
- GÖLÇEK, Ş.G. & GÖLÇEK, A.G. (2019). "Erken Cumhuriyet Dönemi Tekel Uygulamaları: 1920-1950 Döneminde Tuz, İspirto ve İspirtolu İçkiler ile Kibrit". *CTAD*. 15/30: 253-288.
- GÜNDÜZ, A.Y. (2012). "Osmanlı Devleti'nin Ekonomi ve Dış Borç Politikası". *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2/3: 1-18.
- GÜRSEL, S. (1985). "Osmanlı Dış Borçları". *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*. 3: 672-687.
- GÜVEN, M.S. (2019). "19. Yüzyılda Amasra'da Madencilik Faaliyetleri ve İşletilemeyen Tekke-önü Maden Ocağının İmtiyaz Süreci". *History Studies*. XI/1: 273-288.
- HANÇER, T.H. (2022). "Karadeniz Ereğli Divan ve Köylerinin 19. Yüzyıl Ortalarındaki Sosyoekonomik Durumu". *Turcology Research*. 75: 492-504.

- KARTOPU, S. (2012). "Duyun-ı Umumiye İdaresi ve İdare ile İlgili Görüşler". *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi* 1/2: 32-40.
- KAZGAN, H. (1985). "Düyun-ı Umumiye". *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*. 3: 691-716.
- KIRAY, E. (1995). *Osmanlı'da Ekonomik Yapı ve Dış Borçlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- KURMUŞ, O. (2021). *Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi*. İstanbul: Yordam Kitap.
- KURUCA, N. (2011). "Osmanlı Devleti'ni Çöküşe Götüren Süreç: "İstikrazlar ve Düyun-u Umumiye İdaresinin Kurulması". *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. 3/4: 79-100.
- KÜÇÜK, C. & ERTÜZÜN, T. (1994). "Düyûn-ı Umûmiyye". *TDVİA İslam Ansiklopedisi* 10: 58-62.
- Müskirat Resm-i Mirisi Hakkında Nizamnamedir*, 8 Ramazan 1298.
- NARİN, R. (2009). "Düyûn-ı Umûmiye İdaresi ve Adapazarı". *Karadeniz Araştırmaları*. 6/21: 49-59.
- OĞUZ, Z. (2001). *Osmanlı Devleti'nin Genel Borçları (Duyun-ı Umumiye İdaresi)*. Ankara: Gökkuşuğu Kitabevi.
- ORTAYLI, İ. (2019). *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*. İstanbul: Kronik Yayınları.
- ÖZTÜRK, M. Y. & KESKİN, N.E. (2011). "Osmanlı'da Yabancı Yatırımlar Duyunu Umumiye ve Tütün Rejisi". *MEMLEKET Siyaset Yönetim*. 6/16: 116-150.
- PAMUK, Ş. (1984). *Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi (1820-1913)*. Ankara: Yurt Yayınları.
- PAMUK, Ş. (2013). *Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- PAMUK, Ş. (2014). *Osmanlı- Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- PAMUK, Ş. (2014b). *Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası İletişim Yayınları.
- PAMUK, Ş. (2018). *Osmanlı Ekonomisinde Bağımlılık ve Büyüme 1820-1913*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- QUATAERT, D. (2017). *Osmanlı Devleti'nde Avrupa İktisadi Yayılımı ve Direniş 1881-1908*. (Çeviren: Sabri Tekay). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, (1306), Kastamonu Vilayet Matbaası.
- Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, (1311), Kastamonu Vilayet Matbaası.
- Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, (1317), Kastamonu Vilayet Matbaası.
- Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, (1321), Kastamonu Vilayet Matbaası.

- SÖĞÜT, S.G. (2020). “Düyun-u Umumiye Nezaretlerinin Sınırları: Trabzon Merkezli Karadeniz Sahillerindeki Tuz Ticareti ve Hinterlandındaki Tuz Üretimi”. *Birinci Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Sempozyumu (USBAS)*. Bilgitoy Tebliğler Kitabı. Trabzon. 116-129.
- TAŞTEKİN, S. (2023). “Osmanlı Memleketine Sicilya’dan Tuz Kaçakçılığı ve Dönemsel Bir Analiz (1864-1870)”. *Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD)*. 32/16: 151-172.
- THOBİE, J. (1985). “Osmanlı Devleti’nde Yabancı Sermaye”. *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*. 3: 724-739.
- TORUK, F. (2009). “Fransız Gezgin Vital Cuinet’in Gözüyle Çankırı”. *Belleten*. 73/268: 721-738.
- YAŞAYANLAR, İ. (2015). “Tanzimat Döneminde Sinop Limanını Hinterlandına Bağlayan Modern Yol Ağının Tesisi”. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (OÜSBAD)*, 5/12: 196-212.
- YILMAZ, F. (2013). *Osmanlı Borçları Tarihi (Duyûn-u Umûmiye)* Ankara: Berikan Yayınevi.

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı / Osmanlı Arşivi (BOA)

- BOA. Babıali Evrak Odası (BEO): 158/11805. 346/25889.
- BOA. Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi (DH.MKT): 85/29. 193/58. 204/30. 691/26. 713/44. 757/57. 1089/69. 1232/88. 1369/20. 1384/98. 1399/64. 1467/44. 1485/116. 1502/69. 1608/54. 1726/45. 1736/44. 1776/1. 1875/89. 2314/35. 2506/51.
- BOA. Dâhiliye Nezareti Tesrî-i Muamelât ve Islahat Komisyonu, Muamelât (DH.TMIK.M): 81/6.
- BOA. Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi (HR.MKT): 763/4.
- BOA. Hariciye Nezareti Umur-ı Hukuk-ı Muhtalita Müdiriyeti (HR.UHM): 275/44.
- BOA. Meclis-i Vükelâ Mazbataları (MV): 36/68. 54/58.
- BOA. Şûrâ-yı Devlet Evrakı (ŞD): 1651/26. 1653/2. 1658/11. 1661/27. 1666/4. 1683/20. 2978/7.
- BOA. Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı (Y.MTV): 35/38.
- BOA. Yıldız Perakende Evrakı Umumi (Y.PRK.UM): 74/13. 74/16.

EXTENDED ABSTRACT

During the 19th century, the Ottoman State had to go through increasingly severe financial crises. The wars with Russia, in particular, caused the already-poor state treasury to suffer even greater wounds. The first major step aimed at the foreign debts of Ottomans was taken during the Crimean War of 1853-1856. The Ottoman State tried to compensate for its economic

losses in this war with Russia, by borrowing from the western states including mainly England and France. However, the foreign debts which were started to be taken in 1854 for the first time were followed by other borrowings. Thus, after 20 years, the Ottoman State was trapped under such a heavy debt burden that it, in a sense, declared its financial bankruptcy. At this point, European states tried to make an agreement with the Ottoman State in order to collect their receivables. The OPDA was founded in 1881 for the collection of said debts. Salt, alcoholic beverages, silk, tobacco and various other tax revenues were turned over to the administration.

With its headquarters in Istanbul, the Administration managed to quickly build its organization in all Ottoman provinces, as of 1882. The province of Kastamonu also adapted to the pace of such rapid organization due to the influence of its ports since, according to the OPDA, the most attractive regions in the province of Kastamonu were the sanjaks and towns with ports rather than the provincial center. In this respect, Sinop and Inebolu regions stood out as the provinces where the administration built the most extensive organization between 1882 and 1908. These regions were followed by places such as Ereğli, Bartın and Amasra. Similar to other provinces, the OPDA applied a professional method for the administrative organization in the province of Kastamonu. First, the production potentials of the region were identified. Then, important regions within the province were determined based on their strategic location, and became the focus points for the OPDA. Upon completion of the organization process in these regions, a rapid organization was initiated step by step in all sanjaks, kadiluks, and even townships of the province, constructing a network all over the province. During the construction of this network, the OPDA chose to regularly pay the salaries of the civil servants working under its roof so as not to cause an interruption in their services.

The administration earned the largest portion of its income from salt production in the province of Kastamonu. Çankırı and its surroundings played an active role in salt production while the province's ports leading to the Black Sea were important players in the transportation of salt. Naturally, many salt warehouses were opened across the province. As a great profit-generator, the salt also became the subject of smuggling after a while, and salt smuggling incidents began to emerge in all ports of the province. Unable to get the required support from the Ottoman Government, the OPDA ordered ships from Britain to prevent smuggling in all Black Sea ports, including the province of Kastamonu. Although these ships were not fully utilized, port smuggling was considerably brought under control after a while. However, these measures did not prevent the locals of the province, or even the officials of the OPDA from being engaged with salt smuggling.

In addition to salt, another source of income for the OPDA in the province of Kastamonu was the tax revenues earned from the production of alcoholic beverages. At this point, other factors emerged which restricted the work of the Administration. The prohibition stipulated by the Ottoman State with regard to the production and sale of alcoholic beverages among Muslims based on religious sensitivities led to the production and sale of alcoholic beverages to be performed by non-Muslims only. In that environment, the Administration tried to control every liquor produced and sold throughout the province, and thus maximize the revenue taken from the alcoholic beverages. Having received the support of the Ottoman government in terms of inspections, the OPDA came into conflict with the public order policies of the province of Kastamonu. After a while, the revenues of the OPDA in the province were significantly reduced when the provincial administration shut down the taverns and liquor stores in the region for

public order purposes. From then on, the OPDA began to have serious problems with both the Ottoman government and the provincial administration of Kastamonu, and no definitive solution was found for such problems. Despite all the negative incidents, the OPDA managed to establish a strong organizational structure in the province of Kastamonu, and penetrate into the remotest corners of the province between its establishment and the Second Constitutional Era.